

Türkiye’deki Barış Eğitimi Araştırmalarının Eğilimleri: Bir İçerik Analizi Çalışması*

Yusuf E. B Onganer

Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Balıkesir, Türkiye

Öz

Bu çalışma, Türkiye merkezli barış eğitimi araştırmalarının genel eğilimlerini, metodolojik tercihlerini ve kavramsal odak noktalarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma paradigması çerçevesinde betimsel içerik analizi deseniyle tasarlanan çalışmada; Web of Science (WoS) ve DergiPark veri tabanları taranarak ulaşılan 48 makale temel analiz birimi olarak kabul edilmiştir. İncelenen yayınlar; yayın yılı, araştırma modeli, veri toplama araçları, örneklem özellikleri ve tematik yönelimler gibi çeşitli değişkenler üzerinden sistematik olarak analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, Türkiye’deki barış eğitimi literatürünün özellikle 2016 yılında zirve noktasına ulaştığını (n=8) ve büyük oranda nitel araştırma modellerine (%68,8) dayandığını göstermektedir. Çalışmalarda en sık başvurulan veri toplama aracının yarı yapılandırılmış görüşme formları (%29,4), en çok tercih edilen veri analiz yönteminin içerik analizi (%27) ve en yoğun çalışılan katılımcı grubunun öğretmen adayları (%24) olduğu saptanmıştır. Tematik açıdan literatürün en çok "Kavramsal Farkındalık ve Algı Düzeyleri" (f=12) alanında yoğunlaştığı; sonuçların ise katılımcıların barış algısını "savaşızsızlık" tanımından "sosyal adalet ve hoşgörü" içeriğine taşıyan "Bilişsel Şemalar ve Kavramsal Dönüşümler" (f=13) temasında kümelendiği belirlenmiştir. Küresel literatürle yapılan karşılaştırmalı analizler sonucunda; Türkiye adresli çalışmaların küresel ana akım tartışmalarla metodolojik bir paralellik gösterdiği, ancak "eleştirel pedagoji" ve "sosyal adalet" gibi kavramların yerel yazında henüz görece sınırlı bir temsiliyete sahip olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, yerel literatürün gelişimine yönelik olarak; yöntemsel çeşitliliğin sağlanması adına boylamsal ve karma yöntemli araştırmaların teşvik edilmesi, müfredatta sadece çatışma çözümü odaklı değil "pozitif barış" ve eleştirel pedagojiyi merkeze alan bir dönüşümün gerçekleştirilmesi, öğretmenlerin uygulamalı eğitimlerle desteklenmesi ve rekabetçi sınav sisteminin yarattığı sistemsel direnci kırmak adına "bütüncül okul yaklaşımının" hayata geçirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Barış eğitimi, Türkiye literatürü, İçerik analizi, araştırma eğilimleri

Tür/Type:

Araştırma/Research

Geliş Tarihi/Received:

19 Nisan 2026

Kabul Tarihi/Accepted:

10 Haziran 2026

Sayfa no /Page numbers:

96-126

Atıf bilgisi/Citation Information:

Onganer Y.E.B. (2026). Türkiye’deki Barış Eğitimi Araştırmalarının Eğilimleri: Bir İçerik Analizi Çalışması. Harran Maarif Dergisi, 11, 96-126 doi: 10.22596/hej.1933655

Sorumlu yazar: Yusuf E. B Onganer **e-posta:** onganer@balikesir.edu.tr

Trends in Peace Education Research in Türkiye: A Content Analysis Study

Abstract

This study aims to determine the general trends, methodological preferences, and conceptual focal points of Turkey-based peace education research. Designed within the framework of the qualitative research paradigm using a descriptive content analysis design, 48 articles retrieved from the Web of Science (WoS) and DergiPark databases were accepted as the primary units of analysis. The reviewed publications were systematically analyzed across various variables, such as publication year, research model, data collection tools, sample characteristics, and thematic orientations. The research findings indicate that the peace education literature in Turkey peaked particularly in 2016 (n=8) and heavily relied on qualitative research models (68.8%). It was determined that the most frequently utilized data collection tool was the semi-structured interview form (29.4%), the most preferred data analysis method was content analysis (27%), and the most intensely studied participant group consisted of pre-service teachers (24%). Thematically, the literature was found to be highly concentrated in the area of "Conceptual Awareness and Perception Levels" (f=12), while the results clustered around the theme of "Cognitive Schemas and Conceptual Transformations" (f=13), which shifts participants' perceptions of peace from a mere "absence of war" to a framework of "social justice and tolerance." Comparative analyses with the global literature revealed that while Turkey-addressed studies demonstrate a methodological parallelism with global mainstream debates, concepts such as "critical pedagogy" and "social justice" still have a relatively limited representation in the local literature. Consequently, to foster the development of the local literature, this study recommends encouraging longitudinal and mixed-method research to ensure methodological diversity, implementing a curriculum transformation centered on "positive peace" and critical pedagogy rather than a sole focus on conflict resolution, supporting teachers through practical training, and implementing a "whole-school approach" to overcome the systemic resistance created by the competitive, exam-oriented education system.

Key words: Peace education, Turkish literature, content analysis, research trends

Giriş

Barış eğitimi; okullarda ve toplumda şiddetin azaltılması, hoşgörünün geliştirilmesi ve çatışma çözme becerilerinin kazandırılması açısından önemli bir eğitim yaklaşımı olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda barış eğitimi; şiddetin nedenlerini açıklayan, şiddetin çözümüne alternatif yollar öğreten ve çatışmaların barışçıl yollarla yönetilmesine yönelik beceriler kazandırmayı amaçlayan bir eğitim süreci olarak tanımlanmaktadır (Harris, 2004). Öte yandan, yapılan güncel araştırmalar, okullarda yaşanan şiddetin öğrencilerin ruh sağlığı, psikolojik iyi oluşları ve okul iklimine yönelik algıları üzerinde derin olumsuz etkiler oluşturduğunu göstermektedir. Bu nedenle barış eğitimi, yalnızca şiddeti azaltmaya yönelik tepkisel bir müdahale olarak değil, aynı zamanda öğrencilerin şiddetin kökenlerini kavramalarını ve sürdürülebilir barışçıl ilişkiler geliştirmelerini sağlayan önleyici bir yaklaşım olarak görülmektedir (Raviv, Oppenheimer ve Bar-Tal, 1999). Söz konusu yaklaşımın sahadaki uygulamaları; hoşgörü, insan hakları, sosyal adalet, empati ve şiddetsizlik gibi değerlerin içselleştirilmesini hedeflemekte ve bu yönüyle kolektif bir barış kültürü oluşturmayı amaçlamaktadır (Navarro-Castro ve Nario-Galace, 2019). Buna ek olarak barış eğitimi, öğrencilerin savaş ve şiddeti besleyen psikolojik ve kültürel mekanizmaları çözümlemelerine yardımcı olarak, şiddeti teşvik eden yerleşik tutum ve düşüncelerin dönüştürülmesine de kritik bir katkı sunmaktadır (Noddings, 2012).

Barış eğitimi alanında yapılan çalışmaların sistematik biçimde incelenmesi; alanın kuramsal gelişimini, araştırma eğilimlerini ve öne çıkan temalarını ortaya

koymak açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu tür bir inceleme, yalnızca tekil çalışmaların sonuçlarını değerlendirmekle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda alanın genel yönelimlerini ve bilgi üretim süreçlerini bütüncül bir bakış açısıyla analiz etmeyi gerektirir. Nitekim 1960'lı yıllardan günümüze uzanan geniş bir zaman dilimini kapsayan analizler, barış eğitimi literatürünün özellikle son on yılda ivme kazanan ve şiddetin önlenmesi odağında şekillenen dinamik bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir (Saputra vd., 2025). Bir diğer güncel literatürde barış eğitimi araştırmalarının küresel seyrini bibliyometrik yöntemlerle haritalandıran çalışma (Anugrah vd., 2026), alanın disiplinlerarası doğasını ve sürekli genişleyen kavramsal ağını doğrulamaktadır. Barış eğitimi, küresel ölçekte artan sosyopolitik gerilimler, çatışmalar ve toplumsal kutuplaşmalar karşısında sürdürülebilir bir gelecek inşa etmenin en temel araçlarından biri haline gelmiştir. Uluslararası literatürde barış eğitime yönelik ilginin ivme kazandığı; nitekim alanın en prestijli ve yönlendirici yayın mecralarından biri olan Journal of Peace Education özelinde yapılan bibliometrik analizlerde, Türkiye'nin bu platformda en çok bilimsel üretim yapan ilk üç ülkeden biri olarak öne çıktığı (Brantmeier vd., 2024) görülmektedir. Ancak, Türkiye menşeli bu zengin literatürün metodolojik standartları, odaklandığı tematik alanlar ve sahadaki uygulama sonuçları üzerine bütüncül bir değerlendirme eksikliği dikkat çekmektedir. Tam da bu noktada, küresel ölçekte sunulan makro bakış açısının, Türkiye adresi gibi belirli akademik ekosistemler özelinde mikro düzeyde analiz edilmesi, yerel bilgi üretiminin küresel literatürdeki özgün konumunu belirlemek açısından stratejik bir gereklilik olarak belirmektedir. Zira küresel düzeydeki eğilimlerin ve gelecek araştırma gündemlerinin belirlenmesi (Saputra vd., 2025), ancak farklı sosyo-kültürel bağlamlardan gelen yerel verilerin bu büyük resme entegre edilmesiyle mümkün olabilir.

Türkiye bağlamında barış eğitimi literatürü; erken dönem insan hakları ve vatandaşlık odağından (Kepenekçi, 2005; Deveci ve ark., 2008), sınıf yönetimi, çokkültürlülük farkındalığı ve öğrencilerin empati ile çatışma çözümü becerilerini geliştirmeye odaklanan uygulamalı alanlara (Sağkal vd., 2012) ve nihayetinde savaş deneyimleri ile öznel iyi oluşu kapsayan eleştirel pedagoji tartışmalarına (Gürdoğan-Bayır ve Bozkurt, 2018; Gursel-Bilgin ve Bengü, 2021) uzanan çok boyutlu bir tematik evrim sergilemektedir. Ancak bu zengin birikime rağmen, yerel araştırmacıların (Demir, 2011) vurguladığı test odaklı eğitim sistemi ve öğretmen farkındalığındaki eksiklikler gibi yapısal engellerin, uluslararası akademik çıktıya ne ölçüde yansıdığı ve bu birikimin küresel ana akım literatürle ne derece eklemlendiği henüz netleştirilmemiştir.

Bu bağlamda; Türkiye merkezli barış eğitimi literatürünün hem metodolojik standartlarını hem de tematik evrimini bütüncül bir perspektifle değerlendirmek, mevcut birikimin küresel ana akım literatürle eklemlenme düzeyini anlamak açısından gereklidir. Bu gereklilikten hareketle mevcut çalışma, Türkiye adresli barış eğitimi araştırmalarının genel eğilimlerini, metodolojik tercihlerini ve içeriksel odak noktalarını sistematik bir yaklaşımla belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında elde edilen panoramik çerçevenin, yerel literatürün güçlü yanlarını ve gelişim alanlarını ortaya koyarak gelecek araştırmalar için somut bir yol haritası sunma potansiyeli taşıması düşünülmektedir.

Bu temel amaç doğrultusunda, belirlenen araştırmalar üzerinden aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- 1. Yayın Profili:** Barış eğitimi konulu makalelerin yıllara göre dağılımı, yayımlandıkları dergiler ve araştırmacıların bağı bulunduğı kurumlar açısından genel görünümü nasıldır?
- 2. Metodolojik Eğilimler:** İncelenen çalışmaların araştırma modelleri, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri hangi yaklaşımlar üzerinde yoğunlaşmaktadır?
- 3. Örneklem ve Katılımcı Karakteristiğı:** Araştırmalarda en çok tercih edilen katılımcı profilleri ve örneklem teknikleri nelerdir?
- 4. Kavramsal ve İçeriksel Odak:** Makalelerde kullanılan anahtar kelimeler, araştırmaların temel amaçları, ulaşılan sonuçlar ve sunulan öneriler hangi tematik başlıklar altında toplanmaktadır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Nitel araştırma modeli benimsenerek yapılan bu çalışmanın araştırma desenini betimsel içerik analizi oluşturmaktadır. Betimsel içerik analizi; belirli bir konu üzerinde yapılan çalışmaların ele alınıp, mevcut eğilimlerin ve araştırma sonuçlarının tanımlayıcı bir boyutta değerlendirilmesini içeren sistematik çalışmalardır (Çalık vd., 2008; Göktaş vd., 2012; Selçuk vd., 2014; Sözbilir vd., 2012, Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Çalışmada betimsel içerik analizinin tercih edilmesinin temel gerekçesi, bu desenin geniş bir veri setini kapsayan araştırmaların genel eğilimlerini sayısal ve tematik verilerle görünür kılma kapasitesidir. Kleinheksel vd. (2020), bu tarz bir analizde amacın, verideki belirli kelime veya ifadeleri kullanarak bir yapıyı tanımlamak veya metne daha organize bir yapı kazandırmak olduğunu vurgular. Ancak, tanımlayıcı çalışmalarda incelenen araştırma sayısının fazla olmasından dolayı, bu yöntemin “metne yakın kalma” ve derinlemesine yorumdan ziyade gözlemlenebilir olanı belgeleme doğası gereğı, sentez süreçlerinde belirli sınırlılıklar barındırdığı da göz önünde bulundurulmuştur (Selçuk vd., 2014; Kleinheksel vd. 2020).

Belirlenen bu yöntem doğrultusunda, inceleme kapsamında Web of Science (WoS) ve DergiPark veri tabanları taranarak ulaşılan çalışmalar temel analiz birimi olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın zaman aralığı 2006–2026 yılları olarak belirlenmiştir. Zaman sınırlandırmasının 2006 yılından başlatılmasının temel gerekçesi, ilgili veri tabanlarında yapılan taramalarda Türkiye menşeli ilk barış eğitimi makalesinin bu yılda yayımlanmış olması ve yerel literatürün doğal başlangıç noktasını bu tarihin oluşturmastır. Belirlenen örneklem dâhilindeki yayınların metodolojik ve içeriksel açıdan sistematik bir şekilde tasnif edilmesi amacıyla; her bir çalışma yayın yılı, araştırma modeli, veri toplama aracı, katılımcı profili, örneklem tekniğı, veri analiz yöntemi, anahtar kelimeler, yayımlandığı dergi ve kurum değışkenleri üzerinden incelenmiştir. Bu sistematik dökümün yanı sıra, incelenen çalışmaların amaçları, ulaşılan sonuçları ve sunulan önerileri kapsamlı bir

biçimde analiz edilerek belirli temalar altında toplanmıştır. Bu bütüncül ve tematik yaklaşım sayesinde, Türkiye'deki barış eğitimi yazınının hem metodolojik yapısı hem de içeriksel yönelimi ortaya koyularak, gelecek araştırmalar için panoramik bir çerçeve ve somut bir yol haritası oluşturulması hedeflenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri, Türkiye'de barış eğitimi alanında yürütülen çalışmaları sistematik bir şekilde belirlemek amacıyla Şubat 2026 tarihinde gerçekleştirilen dijital taramalar yoluyla elde edilmiştir. Tarama işlemleri hem ulusal hem de uluslararası literatürü temsil etmesi bakımından DergiPark ve Web of Science (WoS) veri tabanları üzerinden yürütülmüştür.

Veri toplama sürecinde izlenen stratejiler aşağıda detaylandırılmıştır:

Anahtar Kelime Stratejisi: Her iki veri tabanında da çalışmaların "başlık" (title) veya "anahtar kelimeler" (keywords) bölümlerinde "barış eğitimi" veya "peace education" kavramları taranmıştır.

Veri Tabanı Filtreleme Kriterleri: Web of Science veri tabanında yapılan aramada, Türkiye menşeli çalışmaları spesifik hale getirmek için ülke (countries/regions) filtresi "Turkey" olarak; araştırma alanını daraltmak için ise kategori (Web of Science Categories) filtresi "Education Educational Research" olarak seçilmiştir. DergiPark veri tabanının doğası gereği halihazırda Türkiye adresli akademik dergileri barındırması nedeniyle ek bir ülke filtresine ihtiyaç duyulmamıştır. WoS'taki eğitim kategorisi filtresini karşılamak adına ise, DergiPark taramasında ulaşılan sonuçlar araştırmacılar tarafından manuel olarak tek tek incelenmiştir. Yapılan bu içeriksel kontrolde, ham sonuçların WoS tarama stratejisiyle kavramsal ve metodolojik olarak tam bir paralellik göstermesi hedeflenmiş; bu doğrultuda dahil etme ölçütlerine uymayan sapan/alan dışı kayıtların belirlenmesi ve elenmesi amacıyla detaylı bir ön değerlendirme süreci işletilmiştir.

Erişim ve Örneklem: Araştırmanın örneklem belirleme sürecinde şeffaflığı ve doğrulanabilirliği sağlamak amacıyla adım adım bir eleme stratejisi izlenmiştir. Şubat 2026 tarihinde gerçekleştirilen dijital taramaların ilk aşamasında veri tabanlarından toplam 57 kayda (DergiPark n=38, Web of Science n=19) ulaşılmıştır. Veri setinin netleştirilmesi amacıyla ilk olarak mükerrer kontrolü yapılmış hem ulusal hem de uluslararası veri tabanında ortak olarak yer aldığı saptanan 6 mükerrer yayın tespit edilerek veri setinden çıkarılmıştır. İkinci aşamada kalan 51 yayın, belirlenen dahil etme/dışarıda bırakma kriterleri çerçevesinde araştırmacılar tarafından manuel olarak başlık, anahtar kelime ve özet düzeyinde tek tek incelenmiştir. Yapılan bu içeriksel ve yapısal doğrulamada, DergiPark veri tabanından gelen yayınlardan 2 tanesinin Türkiye menşeli olmadığı, 1 tanesinin ise barış eğitimi pedagojisi/müfredatı kapsamına girmeyen konu dışı bir çalışma olduğu saptanmış ve bu 3 yayın kapsam dışı bırakılmıştır. Geriye kalan tüm çalışmaların dahil etme kriterlerini eksiksiz karşıladığı saptanmıştır. Bu doğrultuda, kriterleri tam olarak karşılayan 48 özgün makale araştırmanın nihai analiz birimi olarak kabul edilmiştir.

Analiz sürecinin ilk aşamasında, Tablo 1'de yer alan her bir makaleyi standart bir yapıda incelemek amacıyla Microsoft Excel üzerinde araştırmacı tarafından

"Makale İnceleme Formu" oluşturulmuştur. Bu form; incelenen çalışmaların hem yapısal hem de içeriksel özelliklerini kayıt altına alacak şekilde tasarlanmıştır. Belirlenen 48 makale, oluşturulan form aracılığıyla aşağıdaki 9 temel değişken üzerinden kodlanmıştır:

Yayın Bilgileri: Yayın yılı, yayımlandığı dergi ve ilgili kurum.

Metodolojik Yapı: Araştırma modeli, veri toplama aracı, katılımcı profili, örneklem tekniği ve veri analiz yöntemi.

İçeriksel Odak: Anahtar kelimeler.

Çalışmaların metodolojik dökümünün ötesinde, içeriksel derinliğini ortaya koyabilmek amacıyla makalelerin amaçları, ulaşılan sonuçları ve sunulan önerileri tümevarımsal bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Bu süreçte birbirine benzer ifadeler ve bulgular belirli kavramsal kategoriler altında birleştirilerek, Türkiye'deki barış eğitimi yazınındaki temel eğilimler tematik olarak gruplandırılmıştır. Analiz edilen veriler, okuyucu için panoramik bir çerçeve sunmak adına frekans (f) ve yüzde (%) değerleri kullanılarak tablolastırılmış ve elde edilen temalar üzerinden yorumlanmıştır.

Tablo 1. Konu alanının incelenen makaleler

Yazar(lar)	Kod	Yazar(lar)	Kod
Akbana ve Yavuz (2022)	Ç1	İmamoğlu ve Bayraktar (2014)	Ç25
Aktaş ve Safran (2013)	Ç2	Kaçmaz (2011)	Ç26
Aktan-Kerem ve Kamaraj (2006)	Ç3	Karabağ (2023)	Ç27
Kamaraj ve Kerem (2006)	Ç4	Karaman-Kepenekçi (2010)	Ç28
Apaydın ve Aksu (2012)	Ç5	Karakuş (2025)	Ç29
Arıkan (2009)	Ç6	Kayış ve Pamuk (2022)	Ç30
Aydemir (2018)	Ç7	Köylü (2006)	Ç31
Öztaşkın (2014)	Ç8	Mirici (2008)	Ç32
Keskin ve Keskin (2009)	Ç9	Özkul vd. (2016)	Ç33
Çapar (2019)	Ç10	Öztürk (2026)	Ç34
Çengelci Köse ve Gürdoğan (2016)	Ç11	Sağkal vd. (2012)	Ç35
Demir (2011)	Ç12	Sağkal vd. (2016a)	Ç36
Deveci vd. (2008)	Ç13	Sağkal ve Tüknüklü (2017)	Ç37
Diktaş ve Üztemur (2016)	Ç14	Sağkal vd. (2015)	Ç38
Dinçer (2012)	Ç15	Sağkal vd. (2016b)	Ç39
Erden-Başaran ve Gürsel-Bilgin (2023)	Ç16	Sadri-Damirchi ve Bilge (2014)	Ç40
Erhan (2020)	Ç17	Tarhan ve Altun (2016)	Ç41
Eren (2016)	Ç18	Tatlıoğlu (2019)	Ç42
Ersoy (2013)	Ç19	Toksöz (2024)	Ç43
Güleç (2021)	Ç20	Topçu-Kabasakal vd. (2015)	Ç44
Gürsel-Bilgin (2020)	Ç21	Tuncel ve Balcı (2016)	Ç45
Gürsel-Bilgin ve Bengü (2021)	Ç22	Yeşilçayır (2018)	Ç46
Gürsel-Bilgin vd. (2023)	Ç23	Yeşilkayalı ve Demirtaş (2013)	Ç47
Gürsel-Bilgin ve Flinders (2020)	Ç24	Yılmaz (2006)	Ç48

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın bilimsel niteliğini, tarafsızlığını ve elde edilen bulguların doğruluğunu sağlamak amacıyla geçerlik ve güvenirlik çalışmaları titizlikle yürütülmüştür. Bu kapsamda şu adımlar izlenmiştir:

Uzman İncelemesi (Kapsam Geçerliği)

Veri toplama sürecinde kullanılan “Makale İnceleme Formu” ve analizler sonucunda oluşturulan tematik kategoriler, iki alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar; nitel araştırma yöntemleri konusunda yetkin akademisyenler arasından seçilmiştir. Nitel araştırmalarda yapı geçerliğinin ve verilerin araştırma sorularını karşılama düzeyinin uzman görüşüyle teyit edilmesi, çalışmanın bilimsel niteliğini artıran önemli bir unsurdur (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Uzmanlardan gelen geri bildirimler doğrultusunda, formdaki değişkenlerin netliği ve temaların verileri temsil etme gücü doğrulanarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Kodlayıcılar Arası Tutarlılık (Güvenirlik)

Analiz sürecinde subjektif yorumların önüne geçmek ve kodlama birliğini sağlamak amacıyla, belirlenen örneklem içerisinde rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 10 makale (%20,8) iki bağımsız araştırmacı tarafından birbirini görmeyecek şekilde bağımsız olarak kodlanmıştır. Kodlama işlemlerinin tamamlanmasının ardından araştırmacıların oluşturduğu kod listeleri karşılaştırılarak kodlayıcılar arası tutarlılık analizi yapılmıştır. Araştırmanın güvenirlik hesaplamasında Miles ve Huberman’ın (1994) geliştirmiş olduğu;

$$P = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} \times 100$$

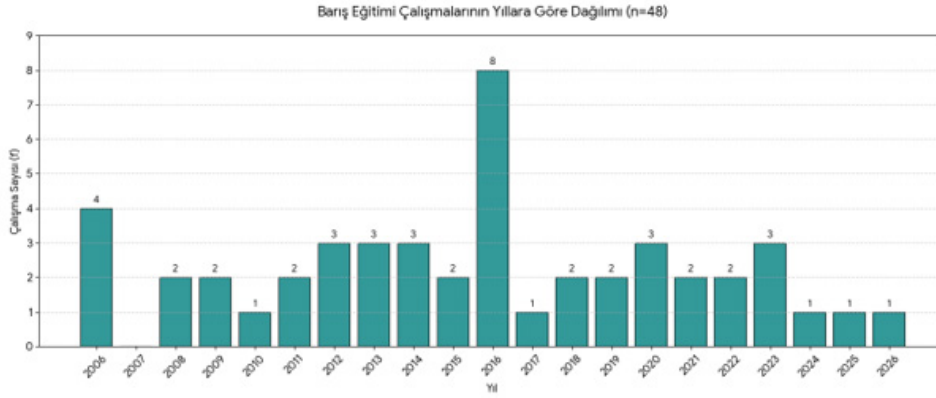
formülü kullanılmıştır. Yapılan ilk değerlendirmede araştırmacılar arasında bazı tematik isimlendirmelerde ve alt kodlarda görüş ayrılıkları yaşanmış; formül sonucunda kodlayıcılar arası uyum oranı %87 (Görüş Birliği = 40, Görüş Ayrılığı = 6) olarak hesaplanmıştır. Nitel araştırmalar için %80 ve üzeri uyum düzeyinin güvenirlik için yeterli kabul edilmesi (Miles ve Huberman, 1994) doğrultusunda araştırmanın veri analiz sürecinin yüksek düzeyde bir güvenirlığe sahip olduğu saptanmıştır. Görüş ayrılığı olan noktalar üzerinde araştırmacılar tarafından yeniden tartışılmış ve tüm kodlar üzerinde %100 uzlaş sağlanarak nihai tematik çerçeve oluşturulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bulgular

Konu Alanı Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Türkiye menşeli barış eğitimi çalışmalarının 2006-2026 yılları arasındaki dağılımı incelendiğinde, alanın dönemsel olarak farklı yoğunluklar sergilediği görülmektedir (n=48; bkz. Grafik 1). Barış eğitimi araştırmalarının 2006 yılında 4 çalışma ile başladığı, ardından 2015 yılına kadar genellikle yıllık 1 ile 3 çalışma

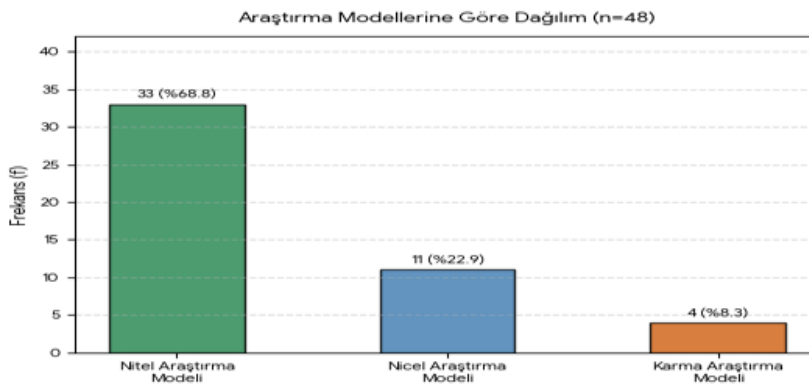
arasında değişen, nispeten düşük ancak istikrarlı bir seyir izlediği görülmektedir. Grafikteki en belirgin artış 2016 yılında yaşanmıştır. Bu yıl, toplam 8 çalışma ile literatürdeki en verimli dönem olarak kayda geçmiştir. 2016 yılındaki zirvenin ardından yayın sayılarında bir dengelenme görülmektedir. 2020 (3 çalışma) ve 2023 (3 çalışma) yılları bu dönemdeki hareketli yılları temsil ederken; 2024 ve sonrası için ulaşılan veriler, konunun güncelliğini korumakla birlikte yıllık yayın sayısının daha sınırlı (1-1-1) kaldığını göstermektedir.

Grafik 1. Makalelerin yıllara göre dağılımı

Konu Alanı Makalelerin Araştırma Modelleri

İncelenen 48 makalenin metodolojik tercihleri, Türkiye’deki barış eğitimi literatüründe nitel araştırma modellerinin baskın bir ağırlığa sahip olduğunu göstermektedir (Grafik 2). Bu kapsamda; barış eğitimi kuramsal ve olgusal derinliğiyle anlamlandırmayı hedefleyen nitel araştırma modelleri 33 çalışma (%68,8) ile en çok tercih edilen yaklaşım olurken; nicel araştırma modelleri 11 çalışma (%22,9) ile çalışmaların yaklaşık dörtte birini oluşturmuş, her iki yöntemin avantajlarını birleştiren karma araştırma modelleri ise 4 çalışma (%8,3) ile alanda en az başvurulan yöntem olarak saptanmıştır.

Grafik 2. Makalelerin araştırma modelleri

Konu Alanında Kullanılan Veri Toplama Araçları

İncelenen araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları analiz edildiğinde, bazı çalışmalarda birden fazla yöntemin tercih edilmesi nedeniyle toplamda 51 frekansa ulaşıldığı görülmektedir (Tablo 2).. Araştırmalarda en sık başvuru alan veri toplama aracının 15 çalışma (%29,4) ile yarı yapılandırılmış görüşme formu olduğu saptanmıştır. Bunu sırasıyla 12 çalışma (%23,5) ile doküman incelemesi ve 8 çalışma (%15,7) ile ölçek kullanımı takip etmektedir. Diğer veri toplama araçları arasında anket (%9,8), açık uçlu sorular (%9,8), gözlem formu (%3,9), öğrenci resimleri/çizimleri (%3,9), metafor formu (%2,0) ve günlükler (%2,0) yer almaktadır.

Tablo 2. Veri toplama araçları

Veri Toplama Aracı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yarı yapılandırılmış görüşme formu	15	29,4
Doküman incelemesi	12	23,5
Ölçek	8	15,7
Anket	5	9,8
Açık uçlu sorular	5	9,8
Gözlem formu	2	3,9
Öğrenci resimleri / çizimleri	2	3,9
Metafor formu	1	2,0
Günlükler	1	2,0
Toplam	51	100

Konu Alanında Kullanılan Veri Analiz Yöntemleri

Araştırmalarda kullanılan veri analiz yöntemleri incelendiğinde en fazla içerik analizi yönteminin kullanıldığı görülmektedir (%27; Tablo 3). Bunu betimsel analiz (%22) ve istatistiksel analiz (%18) izlemektedir. Araştırmalarda ayrıca tematik analiz (%12) ve kuramsal analiz (%16) yöntemlerinin de kullanıldığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra bazı araştırmalarda birden fazla veri analiz yönteminin birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 3. Veri analiz yöntemleri

Veri Analiz Yöntemi	f	%
İçerik analizi	13	27
Betimsel analiz	11	22
İstatistiksel analiz	9	18
Tematik analiz	6	12
Kuramsal analiz	7	16
Frekans analizi	1	2
Karma analiz	2	4
Toplam	49	100

Konu Alanı Örneklem Profili

Araştırmalarda yer alan katılımcı profilleri incelendiğinde en fazla öğretmen adayları (%24) ile gerçekleştirilen çalışmaların bulunduğu görülmektedir (Tablo 4). Bunu öğretmenler (%16) ve ortaokul öğrencileri (%14) ile yapılan çalışmalar izlemektedir. Araştırmalarda ayrıca lise öğrencileri, ilkokul öğrencileri ve üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmaların da bulunduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra bazı araştırmalarda katılımcı grubu bulunmamaktadır. Bu araştırmalar doküman incelemesi, literatür taraması, kuramsal analiz ve program incelemesi türündeki çalışmalar olduğu için bu çalışmalarda veri kaynağını dokümanlar oluşturmaktadır. Bu nedenle bu çalışmalar “doküman/literatür” kategorisi altında değerlendirilmiştir.

Tablo 4. Örneklem profili

Katılımcı Profili	f	%
Öğretmen adayları	12	24
Doküman / Literatür	10	20
Öğretmen	8	16
Ortaokul öğrencileri	7	14
Lise öğrencileri	5	10
İlkokul öğrencileri	4	8
Üniversite öğrencileri	2	4
Veli	1	2
Toplam	49	%100

Konu Alanı Örneklem Tekniği

Araştırmalarda kullanılan örneklem teknikleri incelendiğinde en fazla amaçlı örneklem yönteminin kullanıldığı görülmektedir (%41; Tablo 5). Bunu kolay ulaşılabilir örneklem (%24) ve ölçüt örneklem (%12) izlemektedir. Araştırmalarda ayrıca tesadüfi, tabakalı ve basit seçkisiz örneklem gibi olasılıklı örneklem yöntemlerinin de kullanıldığı belirlenmiştir (%8). İncelenen araştırmalarda doküman incelemesi ve literatür taraması türünde çalışmalar bulunduğu için bu çalışmalarda katılımcı yerine dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Ancak bu çalışmaların bazılarında örneklem tekniği belirtilmemiştir. Bu nedenle katılımcı profili içerisinde doküman olarak sınıflandırılan çalışma sayısı ile örneklem tekniği belirtilmeyen çalışma sayısı arasında farklılık bulunmaktadır.

Tablo 5. Veri örneklem teknikleri

Örneklem Tekniği	f	%
Amaçlı örneklem	20	41
Kolay ulaşılabilir / Uygun örneklem	12	24
Ölçüt örneklem	6	12
Olasılıklı örneklem (tesadüfi, random, tabakalı)	4	8
Doküman çalışması (örneklem yok)	7	15
Toplam	49	100

Konu Alanı Makalelerin Yayınlandığı Akademik Dergiler

Araştırma kapsamındaki makalelerin yayımlandığı dergiler incelendiğinde; barış eğitimi çalışmalarının oldukça geniş ve dağınık bir yayın ağına sahip olduğu görülmektedir (Tablo 6). Çalışmaların en fazla Journal of Peace Education (%8,3, n=4) ve Eurasian Journal of Educational Research (%8,3, n=4) dergilerinde yoğunlaştığı saptanmıştır. Bu yayınları sırasıyla Education and Science (%6,3, n=3) ile Educational Sciences: Theory & Practice (%4,2, n=2), Değerler Eğitimi Dergisi (%4,2, n=2), Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (%4,2, n=2) ve Bartın University Journal of Faculty of Education (%4,2, n=2) dergileri takip etmektedir. Literatürde en az 2 ve üzeri çalışmayla temsil edilen bu dergilerin yanı sıra, geriye kalan yayınların (n=29, %60,3) her biri farklı bir eğitim fakültesi, sosyal bilimler veya alan eğitimi dergisinde sadece 1'er makale olacak şekilde yayımlanmıştır.

Tablo 6. Akademik dergiler

Dergi	f	%
Journal of Peace Education	4	%8,3
Eurasian Journal of Educational Research	4	%8,3
Education and Science	3	%6,3
Educational Sciences: Theory & Practice	2	%4,2
Değerler Eğitimi Dergisi	2	%4,2
Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2	%4,2
Bartın University Journal of Faculty of Education	2	%4,2
Diğer dergiler	29	%60,3
Toplam	48	%100

Konu Alanı Araştırmacıların Kurumları

Araştırmaların yapıldığı kurumlar incelendiğinde çalışmaların en fazla Dokuz Eylül Üniversitesi (%16,3) ve Adnan Menderes Üniversitesi'nde (%14,3) gerçekleştirildiği görülmektedir (Tablo 7). Bunu Boğaziçi Üniversitesi (%10,2) ve Marmara Üniversitesi (%8,2) izlemektedir. Bunun yanı sıra Anadolu Üniversitesi (%6,1), Akdeniz Üniversitesi (%4,1) ve Hacettepe Üniversitesi'nde (%4,1) de barış eğitimi alanında çalışmaların yapıldığı belirlenmiştir. Araştırmaların farklı üniversitelerde gerçekleştirilmiş olması barış eğitimi konusunun Türkiye'de farklı üniversitelerde çalışılan bir alan olduğunu göstermektedir.

Tablo 7. Konu alanı araştırmacıların kurumları

Üniversite	f	%
Dokuz Eylül Üniversitesi	8	%16,3
Adnan Menderes Üniversitesi	7	%14,3
Boğaziçi Üniversitesi	5	%10,2
Marmara Üniversitesi	4	%8,2
Anadolu Üniversitesi	3	%6,1
Akdeniz Üniversitesi	2	%4,1
Hacettepe Üniversitesi	2	%4,1

Tablo 7 . Devamı

MEB	2	%4,1
Diğer Üniversiteler	16	%32,6
Toplam	49	%100

Konu Alanı Makalelerin Amaçları

Tablo 8 incelendiğinde, barış eğitimi literatürünün en yoğunlaştığı alanın “Kavramsal Farkındalık ve Algı Düzeyleri” (f=12) olduğu görülmektedir. Araştırmaların büyük bir bölümü, özellikle öğrenci ve öğretmen adaylarının barış, savaş ve demokrasi kavramlarını nasıl anlamlandırıldığını metaforlar veya nitel görüşmeler yoluyla ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu durum, literatürün hatırı sayılır bir kısmının öncelikle mevcut zihinsel şemaları tespit etme evresinde yoğunlaştığını göstermektedir.

İkinci önemli odak noktası ise “Yöntemsel ve Felsefi Dönüşüm Önerileri” (f=10) ile “Eğitsel Müdahalelerin Etkililiği” (f=10) başlıklarıdır. “Bağlamsal ve Sistemsel Sınırlılıklar” (f=5) ile “Uygulayıcı Yetkinliği ve Mesleki Gelişim” (f=6) kategorileri ise literatürün daha eleştirel bir boyuta evrildiğini kanıtlamaktadır. Son yıllarda (2020-2026), barış eğitiminin önündeki sınav odaklı sistem, militarist kültür ve politik engeller gibi yapısal sorunların analiz edilmesine yönelik amaçların ağırlık kazandığı gözlemlenmiştir. “Müfredat Kaynaklı ve Kurumsal Eksiklikler” (f=5) başlığı altındaki çalışmalar ise doküman incelemesi yoluyla ders kitaplarındaki barış temsiliini sorgulayarak kurumsal bir farkındalık yaratmayı hedeflemiştir.

Tablo 8. Konu alanı makalelerin amaçları

Tema	Kod	f	Makaleler
Eğitsel Müdahalelerin Etkililiği	Barış Eğitimi Programlarının ve Çatışma Çözme Modellerinin Uygulanması	10	Ç35; Ç36; Ç37; Ç40; Ç44; Ç45; Ç26; Ç32; Ç38; Ç39.
Kavramsal Farkındalık ve Algı Düzeyleri	Barış, Savaş ve Demokrasi Kavramlarına Yönelik Algıların Belirlenmesi	12	Ç23; Ç20; Ç10; Ç11; Ç25; Ç28; Ç14; Ç33; Ç42; Ç13; Ç8; Ç48.
Müfredat Kaynaklı ve Kurumsal Eksiklikler	Öğretim Programları ve Ders Kitaplarının Barış Eğitimi Açısından İncelenmesi	5	Ç1; Ç7; Ç17; Ç9; Ç41.
Yöntemsel ve Felsefi Dönüşüm	Barış Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar, Metodolojiler ve Felsefi Temeller	10	Ç43; Ç27; Ç46; Ç2; Ç21; Ç15; Ç6; Ç3; Ç31; Ç4.
Uygulayıcı Yetkinliği ve Mesleki Gelişim	Öğretmenlerin ve Öğretmen Adaylarının Öznel Deneyimleri ve Yeterlilikleri	6	Ç16; Ç30; Ç19; Ç5; Ç12; Ç18.

Konu Alanı Makalelerin Sonuçları

Tablo 9 incelendiğinde, incelenen makalelerin ulaştığı sonuçların en yüksek frekansla “Bilişsel Şemalar ve Kavramsal Dönüşümler” (f=13) temasında kümelendiği görülmektedir. Bu gruptaki çalışmaların sonuçları, eğitim süreçlerinin katılımcıların barış algısını “savaşırsızlık” tanımından “sosyal adalet ve hoşgörü” içeriğine taşıdığını saptamıştır. Frekans dağılımında ikinci sırada “Alternatif Metodolojilerin İşlevselliği” (f=11) ve üçüncü sırada “Psiko-Sosyal ve Davranışsal Kazanımlar” (f=9) temaları yer almaktadır. Makale sonuçları; sanat, edebiyat ve felsefe temelli yöntemlerin zihniyet değişimindeki etkisini sayısal ve nitel verilerle ortaya koymuştur. Uygulama odaklı makalelerin sonuçları ise müdahalelerin empati düzeylerini artırdığı, saldırganlık ve şiddet eğilimlerini ise düşürdüğü verisine ulaşmıştır. “Yapısal ve Sistemsel Direnç Alanları” (f=5) ile “Pedagojik Öznellik ve Uygulama Bariyerleri” (f=5) kategorileri, uygulamadaki kısıtlılıklara dair sonuçları içermektedir. Bu makalelerin sonuçlarında; sınav sistemi, militarist kültürel kodlar ve öğretmenlerin yöntem konusundaki yetersizlik beyanları, barış eğitiminin çıktılarını sınırlayan faktörler olarak tanımlanmıştır. Son olarak, “Temsiliyet ve İçeriksel Yetersizlikler” (f=5) teması altındaki makaleler, ders kitaplarındaki barış içeriğinin niteliksel açıdan yüzeysel kaldığı sonucunu raporlamıştır.

Tablo 9. Konu alanı makalelerin sonuçları

Tema	Kod	f	Makaleler
Psiko-Sosyal ve Davranışsal Kazanımlar	Şiddet, saldırganlık ve zorbalık eğilimlerinde	9	Ç35; Ç36; Ç37; Ç40; Ç44; Ç38; Ç39; Ç32; Ç26.
	istatistiksel azalma. Empati, öznel iyi oluş ve yapıcı çatışma çözme becerilerinde artış		
Bilişsel Şemalar ve Kavramsal Dönüşümler	Barış algısının "savaşırsızlık"tan "adalet ve insan hakları"na	13	Ç23; Ç20; Ç10; Ç11; Ç25; Ç28; Ç14; Ç33; Ç42; Ç13; Ç8; Ç48 ; Ç2.
	evrilmesi. Barışın metaforlar, çizimler ve simgelerle çok boyutlu temsil edilmesi.		
Temsiliyet ve İçeriksel Yetersizlikler	Ders kitaplarında barışın yüzeysel ve sınırlı temsil edilmesi. Müfredatın eleştirel barış perspektifinden yoksun olması.	5	Ç1; Ç7; Ç17; Ç9; Ç41.

Tablo 9. Devamı

Pedagogik Öznellik ve Uygulama Bariyerleri	Öğretmenlerin yöntem yetersizliği ve otorite kaybı endişesi.	5	Ç16; Ç30; Ç19; Ç5; Ç18.
	Öğretmenlerin kişisel barış algıları ve rol model olma çelişkileri.		
Alternatif Metodolojilerin İşlevselliği	Bilim kurgu, sanat ve edebiyatın zihniyet değişimindeki gücü.	11	Ç43; Ç27; Ç46; Ç21; Ç15; Ç6; Ç4; Ç31; Ç34 ; Ç45, Ç43.
	Felsefi, manevi (Sufizm vb.) ve sessizlik pratiklerinin pedagogik değeri.		
Yapısal ve Sistemsel Direnç Alanları	Sınav odaklılık ve militarist kültürün barışı ikincilleştirmesi.	5	Ç29; Ç22; Ç24; Ç12; Ç47.
	Politik atmosfer ve aile tutumlarının sistemsel sınırlılıkları.		

Konu Alanı Makalelerin Önerileri

Tablo 10 incelendiğinde, incelenen makalelerin sunduğu önerilerin frekans dağılımında “Bağlamsal ve Paydaş İş Birliği” (f=10) temasının ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu temayı, eşit frekans değerleriyle “Programatik ve Uygulama Geliştirme” (f=9) ve “Mesleki Eğitim ve Destek Sistemleri” (f=8) ile “Kavramsal ve Metodolojik Dönüşüm” (f=8) temaları takip etmektedir. Sıralamada, barış eğitime yönelik yapısal engellerin kaldırılmasını ve boylamsal analizleri içeren “Gelecek Araştırmalar ve Politika” (f=7) teması beşinci sırada yer alırken; ders kitapları ve öğretim programlarının yeniden yapılandırılmasına odaklanan “Kurumsal ve Müfredat Reformu” (f=5) teması en düşük frekans değerine sahip öneri alanı olarak saptanmıştır.

Tablo 10. Konu alanı makalelerin önerileri

Tema	Kod	f	Makaleler
Programatik ve Uygulama Geliştirme	Barış eğitimi programlarının okul öncesinden yükseköğretime kadar tüm kademelerde süreklilik arz etmesi.	9	Ç35; Ç36; Ç37; Ç40; Ç44; Ç38; Ç39; Ç26; Ç45.
	Uygulamaların sadece sorun çıktığında değil, önleyici bir kültür olarak okul iklimine yayılması.		

Tablo 10. Devamı

Kavramsal ve Metodolojik Dönüşüm	Didaktik anlatım yerine drama, çizim, bilim kurgu ve dijital araçlar gibi alternatif yöntemlerin kullanılması. Pozitif Barış" kavramının ve eleştirel pedagojinin müfredata entegre edilmesi.	9	Ç43; Ç20; Ç11; Ç21; Ç34; Ç6; Ç2; Ç27; Ç15.
Kurumsal ve Müfredat Reformu	Ders kitaplarının ve öğretim programlarının barış diliyle yeniden yapılandırılması. Barış eğitiminin sadece Sosyal Bilgilerde değil, tüm derslerde disiplinlerarası bir anlayışla ele alınması.	5	Ç1; Ç7; Ç17; Ç9; Ç41.
Mesleki Eğitim ve Destek Sistemleri	Öğretmen yetiştirme programlarına barış eğitimi dersinin zorunlu olarak konulması. Aktif öğretmenlere barışçıl sınıf yönetimi ve çatışma çözümü konularında hizmet içi eğitim verilmesi.	8	Ç16; Ç30; Ç19; Ç5; Ç12; Ç32; Ç18; Ç13.
Bağlamsal ve Paydaş İş Birliği	Okul-aile-toplum iş birliğinin güçlendirilerek barış kültürünün okul dışına taşınması. Farklı kültür ve gruplar arasında diyalog temelli projelerin teşvik edilmesi.	10	Ç3; Ç4; Ç23; Ç24; Ç25; Ç28; Ç31; Ç33; Ç42; Ç47.
Gelecek Araştırmalar ve Politika	Barış eğitiminin önündeki sınav sistemi ve militarizm gibi yapısal engellerin kaldırılmasına yönelik politikaların geliştirilmesi. Uzun vadeli (boylamsal) etki analizlerinin ve nitel derinlemesine çalışmaların artırılması.	7	Ç29; Ç22; Ç10; Ç14; Ç8; Ç48; Ç46.

Konu Alanı Makalelerin Anahtar Kelimeleri

Araştırma kapsamında incelenen çalışmaların anahtar kelimeleri analiz edilmiş ve bu kavramlar belirlenen temalar altında gruplandırılmıştır. Anahtar kelimelerin tematik dağılımı incelendiğinde, en yüksek yoğunluğun beceri (%15,5) ile eğitim programı ve dersler (%15,5) temalarında toplandığı görülmektedir (Tablo 11). Bu bulgu, alandaki çalışmaların hem uygulama (beceri kazandırma) hem de müfredat odaklı yapısal düzenlemelere eşit derecede önem verdiğini göstermektedir.

Bu temel temaları sırasıyla; barışın etik ve hukuki boyutunu ele alan değer (%9,6), kurumsal hazırlığı temsil eden öğretmen eğitimi (%8,9) ve barışın geniş ölçekli yansımalarını inceleyen küresel ve toplumsal (%8,1) temaları izlemektedir. Teorik ve pedagojik (%7,4) çalışmalar ile psikolojik (%7,4) boyut ve eğitim düzeyi (%6,7) temalarının da alanyazında dengeli bir dağılım sergilediği belirlenmiştir. Buna karşın; araştırma yöntemi (%5,9), barış algısı (%5,9), katılımcı grubu (%5,9), materyal (%3,7) ve kurum (%3,7) ile ilgili anahtar kelimelerin diğer temalara oranla daha az frekansla temsil edildiği saptanmıştır.

Tablo 11. Konu alanı anahtar kelimeler

Tema	Anahtar Kelime	Frekans (f)	%
Beceri	Çatışma çözümü (7), Uzlaşma/Müzakere (5), İletişim becerileri (2), Barışyapıcı (2), Akran arabuluculuğu (1), Sosyal problem çözme (2), Empati (1), Karar verme (1)	21	%15,5
Eğitim / Program / Ders	Sosyal bilgiler (6), Barış eğitimi programı (4), İngilizce öğretimi/ELT (3), Tarih eğitimi (3), Müfredat (3), Fen bilgisi (1), Okul disiplini (1)	21	%15,5
Değer	Değerler (4), Çocuk/İnsan hakları (3), Hoşgörü (2), Saygı (1), Tasavvuf/Nefis (1), Etik dinleme (1), Barış hakkı (1)	13	%9,6
Öğretmen Eğitimi	Öğretmen adayları (6), Öğretmen eğitimi (3), Hizmet içi eğitim (1), Öğretmen sorumlulukları (1), Öğretmen perspektifleri (1)	12	%8,9
Teorik / Pedagojik	Eleştirel pedagoji/Teori (3), Diyalog pedagojisi (2), Örtük müfredat (1), Disiplinlerarasılık (1), Dönüştürücü entelektüeller (1), Eleştirel bilinç (1), Teorik zemin (1)	10	%7,4
Küresel / Toplumsal	Uluslararası barış/ilişkiler (3), Çokkültürlülük/ Etnik farklılık (3), Göç (1), Terör (1), Küresel vatandaşlık (1), Sosyal sorumluluk (1), Silahsızlanma (1)	11	%8,1
Psikolojik	Şiddet/Şiddet eğilimi (3), Öznel iyi oluş (1), Umut (1), Algı/Tutum (4)	9	%6,7

Tablo 11. Devamı

Eğitim Düzeyi	Okul öncesi/Erken çocukluk (3), İlköğretim (2), Üniversite (2), Ortaöğretim/Lise (2)	9	%6,7
Yöntem	Metafor (4), Nitel analiz (1), Fenomenoloji (1), Ölçek geliştirme (1), Doküman incelemesi (1)	8	%5,9
Barış Algısı	Barış algısı (2), Metaforik algı (2), Öğrenci görüşleri (2)	6	%4,4
Materyal	Ders kitapları (2), Çocuk çizimleri (2), Resimli kitaplar (1)	5	%3,7
Katılımcı	Üniversite öğrencisi (2), Öğretmenler (2), Çocuklar (1), Lise öğrencisi (1)	6	%4,4
Kurum	UNESCO/UNESDOC (2), Okul (1), Üniversite (1)	4	%3
Toplam		135	%100

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

İncelenen makalelerden elde edilen veriler, Türkiye'deki barış eğitimi çalışmalarının sadece niceliksel bir artış göstermekle kalmayıp, aynı zamanda kavramsal ve yöntemsel bir olgunlaşma sürecine girdiğini belgelemektedir. Bu bölümde, saptanan yerel eğilimler güncel uluslararası literatür ışığında analiz edilerek alanın mevcut durumu ve gelecekteki yönelimi üzerinde durulmaktadır."

Türkiye'deki barış eğitimi literatürünün yıllara göre dağılımı incelendiğinde, en dikkat çekici bulgulardan biri 2016 yılında yaşanan zirve noktasıdır. Bu bulgu, Brantmeier vd. (2024) tarafından yapılan ve Journal of Peace Education dergisinin yirmi yıllık dökümünü sunan çalışma ile paralellik göstermektedir. Brantmeier ve ark. (2024), barış eğitimi çalışmalarının özellikle 2010'lu yılların ortasından itibaren dünyadaki çatışma bölgelerinden (Suriye iç savaşı vb.) ve mülteci hareketliliğinden doğrudan etkilendiğini; bu durumun akademik yayınlara toplumsal krizlere bir yanıt olarak yansıdığını belirtmektedir. Benzer şekilde, Türkiye'deki yayın artışı da bölgedeki sosyopolitik gelişmelerin ve toplumsal barış arayışlarının yerel akademideki yansıması olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu, 2020 yılından itibaren barış eğitimi konusuna olan ilginin süreklilik kazanmasıdır. Saputra vd. (2025) tarafından yapılan bibliyometrik analiz çalışması, dünya genelinde barış eğitimi yayınlarının özellikle 2010 sonrası dönemde ciddi bir ivme kazandığını ve bu ilginin 2020'li yıllarda en üst seviyeye ulaştığını ortaya koymaktadır. Türkiye özelinde elde edilen veriler, küresel ölçekteki bu artış trendiyle örtüşmektedir. Saputra vd. (2025), bu artışı barış eğitiminin sadece bir pedagojik unsur değil, aynı zamanda psikoloji ve sosyal bilimler gibi farklı disiplinlerle entegre bir çözüm aracı olarak görülmesine bağlamaktadır. Türkiye'de de son yıllarda barış eğitiminin farklı değişkenler ve disiplinler üzerinden ele alınması, alanın yerel literatürde olgunlaştığına işaret etmektedir.

İncelenen makalelerin metodolojik tercihleri, Türkiye'deki barış eğitimi literatüründe nitel araştırma modellerinin yüksek bir frekansa sahip olduğunu göstermektedir. Bu metodolojik tablo, genel eğitim araştırmalarında ölçek ve anket

odaklı nicel çalışmaların baskın olduğunu belirten Selçuk vd. (2014) bulgularıyla farklılık gösterse de küresel barış eğitimi literatürüyle tam bir uyum sergilemektedir. Nitekim Brantmeier vd. (2024), dünya genelindeki barış eğitimi çalışmalarının %89'unun nitel veya teorik tabanlı olduğunu ortaya koyarak, alanın anlam kurgusuna dayalı karakterini doğrulamıştır.

Araştırmada belirlenen veri toplama araçları ve analiz süreçleri arasındaki paralellik, barış eğitiminin doğasında var olan yorumlayıcı ve bütüncül yapıyı açıkça yansıtmaktadır. Özellikle yarı yapılandırılmış görüşme formlarının (%28) en sık başvurulmuş veri toplama aracı olması ve bu zengin verilerin analizinde içerik analizinin öne çıkması metodolojik bir tutarlılığa işaret etmektedir. Nitekim uluslararası barış eğitimi literatüründe de; şiddeti önleme, barış inşası, sosyal adalet ve eleştirel pedagoji gibi karmaşık, duyuşsal ve insani süreçlerin ancak bu tür derinlemesine ve yorumlayıcı yaklaşımlarla kavranabileceği sıklıkla vurgulanmaktadır (Anugrah vd., 2026; Saputra vd., 2025). Türkiye menşeli çalışmalarda saptanan bu nitel ağırlıklı yapı, yerel birikimin küresel tematik eğilimlerle ve metodolojik arayışlarla güçlü bir bütünlük sergilediğini; bireysel algı, tutum ve zihniyet dönüşümlerini yakalamada işlevsel bir akademik zemin sunduğunu göstermektedir.

Öte yandan, çalışmalarda istatistiksel analizlerin ve kuramsal çözümlemelerin de kendine yer bulması, alandaki disiplinlerarası zenginliğe işaret etmektedir. Sonuç olarak Türkiye'deki barış eğitimi araştırmaları; bireysel algılara ve toplumsal barış inşasına odaklanan güçlü bir nitel gelenek ile program etkilerini ölçmeye çalışan nicel yaklaşımı harmanlayan, yöntemsel açıdan çeşitlenmiş bir profil çizmektedir. Bu durum, Türkiye'nin küresel literatürde barış eğitimi konusunda en çok araştırma yapılan ilk üç ülkeden biri olması (Brantmeier vd., 2024) sebebiyle, yerel bulguların uluslararası alandaki metodolojik geçerliliğini ve temsil gücünü artırmaktadır.

Katılımcı profilleri açısından en fazla öğretmen adayları ve öğretmenlerle çalışılmış olması, barış eğitiminin aktarıcısı ve uygulayıcısı konumundaki aktörlerin Türkiye literatüründe merkezi bir konuma sahip olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra, doğrudan katılımcı yerine dokümanlara odaklanan çalışmalar ile ortaokul düzeyindeki örneklem yoğunluğu; alanın kurumsal/müfredat düzeyindeki sınırlarını belirleme ve şiddeti önleme süreçlerini erken yaş gruplarında başlatma eğilimini yansıtmaktadır. Yerel yazındaki bu aktör, kademe ve materyal çeşitliliği; uluslararası literatürde barış eğitiminin öğretmen yetiştirme programları, müfredat analizleri ve erken çocukluk/gençlik dönemindeki yapısal müdahaleler ekseninde ele alındığı güncel küresel eğilimlerle tam bir sentez ve paralellik oluşturmaktadır (Brantmeier vd., 2024; Anugrah vd., 2026; Saputra vd., 2025). Bu durum, Türkiye'deki araştırmaların sadece yöntemsel olarak değil, örneklem ve hedef kitle stratejileri bakımından da küresel ana akım tartışmalarla eş zamanlı ve dinamik bir gelişim çizgisi izlediğini kanıtlamaktadır.

Katılımcı profillerinde öğretmen adaylarının ilk sırada yer alması, Göktaş vd. (2012) ve Sözbilir vd. (2012) tarafından Türkiye'deki eğitim araştırmaları genelinde saptanan lisans öğrencisi odaklı örneklem geleneğiyle örtüşmektedir. Bununla birlikte, ortaokul ve lise düzeyindeki öğrenci gruplarıyla yapılan çalışmaların varlığı, barış eğitiminin uygulama alanındaki yansımalarını görme çabası olarak

değerlendirilebilir. Katılımcı grubu bulunmayan doküman incelemesi türündeki çalışmaların varlığı ise, Selçuk vd. (2014) çalışmasında vurgulanan kuramsal ve program odaklı araştırmaların barış eğitimi literatüründeki yerini sağlamlaştırdığını göstermektedir.

Araştırma sonucunda amaçlı örnekleme yönteminin en yüksek kullanım oranına sahip olması, barış eğitimi gibi olgunun derinlemesine anlaşılmasını gerektiren alanlar için yöntemsel bir olgunluk göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu bulgu, Selçuk vd. (2014) tarafından genel eğitim araştırmalarında amaçlı örneklemeyle doğru evrilen eğilimle örtüşmekte ve araştırmacıların temsil yeteneğinden ziyade bilgi zenginliğine odaklandıklarını kanıtlamaktadır. Ancak, kolay ulaşılabilir örneklemin ikinci sırada yer alması, Göktaş vd. (2012) tarafından dile getirilen; Türkiye’deki araştırmacıların sıklıkla zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle uygunluk odaklı seçim yapmaları yönündeki eleştirilerin barış eğitimi yazını için de geçerliliğini koruduğunu göstermektedir.

Örnekleme tekniklerinin hiyerarşisine bakıldığında, olasılıklı (seçkisiz) yöntemlerin sınırlı düzeyde kalması, Çalık vd. (2008) çalışmasında fen eğitimi gibi nicel ağırlıklı alanlarda bile saptanan evreni temsil etme zayıflığı bulgusuyla paralellik sergilemektedir. Barış eğitimi araştırmalarındaki bu durum, alanın daha çok nitel ve yorumlayıcı desene yaslanmasının doğal bir sonucu olarak okunabilir. Öte yandan, doküman incelemesi odaklı çalışmalarda örnekleme tekniğinin yeterince raporlanmaması, Sözbilir vd. (2012) çalışmasında vurgulanan; Türkiye menşeli makalelerde yöntemsel ayrıntıların sunulmasındaki eksiklikleri destekler niteliktedir.

İncelenen araştırmaların Journal of Peace Education ve Eurasian Journal of Educational Research gibi hem uluslararası hem de ulusal düzeyde prestijli mecralarda yoğunlaşması, Türkiye'deki barış eğitimi literatürünün yüksek bir akademik standart ve nitelik yakaladığını göstermektedir. Yayın yapılan dergilerin bu seçkin profili ve çalışmaların geniş bir yelpazedeki farklı eğitim fakültesi ile sosyal bilimler dergilerine dağılık mimarisi; Türkiye'nin küresel barış eğitimi yazınındaki aktif rolünü ve alanın doğasında var olan disiplinlerarası etkileşim potansiyelini doğrudan doğrulamaktadır (Anugrah vd., 2026; Brantmeier vd., 2024). Bu dağılık ama nitelikli yayın ağı, yerel barış eğitimi çalışmalarının marjinal veya izole bir alana sıkışmadığını kanıtlamaktadır. Aksine bu durum, genel eğitim bilimleri yazını için çizilen ana akım yayıncılık ve akademik kabul eğilimlerinin, barış eğitimi özelinde de metodolojik ve içeriksel bir geçerlilik ve olgunluk kazandığını açıkça ortaya koymaktadır (Selçuk vd., 2014).

Araştırma sonucunda barış eğitimi çalışmalarının Dokuz Eylül ve Adnan Menderes gibi üniversitelerde yoğunlaşması, belirli kurumların bu alanda akademik bir odak noktası ve ekol haline geldiğini göstermektedir. Selçuk vd. (2014) tarafından genel eğitim araştırmaları için saptanan büyük/köklü üniversite baskınlığı, barış eğitimi özelinde daha spesifik kurumsal kümelenmelere yerini bırakmıştır. Ayrıca Anadolu, Akdeniz ve Hacettepe gibi farklı coğrafi bölgelerdeki üniversitelerin de literatürde aktif olarak yer alması, genel eğitim yazınında vurgulanan bölgesel akademik hareketlilik ve bilgi üretiminin yayılımı eğilimleriyle tam bir uyum sergilemektedir (Sözbilir vd., 2012). Elde edilen bu kurumsal çeşitlilik ve dinamizm,

Türkiye'nin uluslararası arenada barış eğitimi alanında sergilediğı yüksek araştırma performansının ve üretkenliğinin yereldeki en somut kurumsal altyapısını oluşturmaktadır (Anugrah vd., 2026; Brantmeier vd., 2024).

İncelenen makalelerin amaçları doğrultusunda ortaya çıkan tematik dağılım, Türkiye'deki barış eğitimi literatürünün statik bir kuramsal çerçeveden ziyade, eylemsel ve algısal dönüşüme odaklanan dinamik bir yapı sergilediğini göstermektedir. Araştırma amaçları arasında en yüksek frekansa sahip olan "Kavramsal Farkındalık ve Algı Düzeyleri" teması, alanın öncelikli olarak barış, savaş ve demokrasi gibi temel kavramların öznel (öğrenci, öğretmen, toplum) tarafından nasıl anlamlandırıldığını keşfetme aşamasında olduğunu kanıtlamaktadır. Bu durum, barış eğitiminin pedagojik bir müdahaleden önce zihniyet inşasına dayalı bir süreç olarak kabul edildiğinin bir göstergesidir.

Makalelerin amaçlarındaki bir diğer yoğunluk ise "Yöntemsel ve Felsefi Dönüşüm" ile "Eğitsel Müdahalelerin Etkililiğı" başlıklarında toplanmaktadır. Bu eğilim, literatürün yalnızca mevcut durumu tespit etmekle yetinmediğini; barış eğitimi programları, çatışma çözüm modelleri ve yeni metodolojik yaklaşımlar aracılığıyla uygulamalı bir iyileştirme çabası içinde olduğunu yansıtmaktadır. Araştırma amaçlarının dekolonizasyon, eleştirel pedagoji ve felsefi temellere doğru kayması, yerel literatürün küresel tartışmalarla entegre olma ve barış eğitimine yönelik daha derinlikli, eleştirel bir perspektif geliştirme vizyonunu ortaya koymaktadır.

Müfredat incelemelerinden uygulamacı yetkinliğine, bağlamsal sınırlılıklardan sistemik engellere kadar uzanan geniş amaç yelpazesi, barış eğitiminin Türkiye'de disiplinlerarası ve çok boyutlu bir araştırma alanı olarak olgunlaştığına işaret etmektedir. Özellikle öğretmenlerin öznel deneyimlerine ve barış eğitiminin önündeki politik/sosyal engellere odaklanan amaçlar, alanın teorik bir beklentiden öte; toplumsal barış inşasında gerçekçi, uygulanabilir ve sürdürülebilir bir sistem kurma arayışında olduğunu göstermektedir.

İncelenen makalelerin sonuçları, barış eğitiminin Türkiye bağlamındaki etkililiğini, metodolojik gücünü ve karşılaşılan yapısal direnç noktalarını panoramik bir şekilde ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarında en belirgin odak noktasını "Bilişsel Şemalar ve Kavramsal Dönüşümler" teması oluşturmaktadır. Barış algısının salt bir savaşızlık durumundan adalet ve insan hakları eksenli pozitif barış anlayışına evrilmesi, literatürün bireylerin zihinsel haritalarını dönüştürmede başarılı olduğunu kanıtlamaktadır. Bu dönüşümün metaforlar ve simgelerle desteklenmesi, barışın soyut bir kavramdan ziyade içselleştirilmiş bir değer haline geldiğini göstermektedir.

Eğitsel müdahalelerin bir diğer somut sonucu ise "Psiko-Sosyal ve Davranışsal Kazanımlar" alanında gözlenmektedir. Şiddet ve zorbalık eğilimlerindeki istatistiksel düşüş ile empati ve yapıcı çatışma çözme becerilerindeki artış, barış eğitiminin sadece teorik bir anlatı olmadığını, doğrudan bireysel tutum ve davranış değişikliğine hizmet ettiğini doğrulamaktadır. Ayrıca; bilim kurgu, sanat, edebiyat ve sessizlik pratikleri (felsefi/manevi temelli yaklaşımlar) gibi alternatif metodolojilerin zihniyet değişimindeki yüksek işlevselliğı, alanın yöntem çeşitliliğı açısından zenginleştiğine işaret eden umut verici bir bulgudur.

Buna karşın sonuçlar, barış eğitiminin kurumsallaşması önünde aşılması gereken pedagojik ve sistemsel bariyerleri de net bir şekilde deşifre etmektedir. Ders kitaplarındaki içeriklerin yüzeyselliği ve müfredatın eleştirel bir barış perspektifinden yoksun olması, pedagojik kazanımların sistemik bir zemine oturmasını güçleştirmektedir. Özellikle öğretmenlerin yöntem yetersizliği ve otorite kaybı endişesi gibi pedagojik öznellik sorunları ile militarist kültür ve sınav odaklılık gibi yapısal direnç alanları, barış eğitiminin okullarda ikincilleştirilmesine neden olan temel faktörler olarak öne çıkmaktadır. Türkiye menşeli çalışmalar; bireysel ve sınıfsal düzeyde barış inşasının mümkün olduğunu kanıtlamakta, ancak bu başarının kalıcı bir toplumsal kültüre dönüşebilmesi için politik atmosferden müfredat içeriğine kadar uzanan sistemik bir reform ihtiyacını güçlü bir şekilde vurgulamaktadır.

İncelenen makalelerin sunduğu öneriler, Türkiye’de barış eğitiminin sürdürülebilir bir yapıya kavuşması için teoriden pratiğe, bireyden sisteme uzanan radikal bir dönüşümün gerekliliğini ortaya koymaktadır. Önerilerin merkezinde yer alan “Programatik ve Uygulama Geliştirme” ihtiyacı, barış eğitiminin okul öncesinden yükseköğretime kadar tüm kademelerde süreklilik arz eden ve sadece sorun odaklı değil, önleyici bir okul kültürü olarak inşa edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu durum, barışın bir ders konusu olmaktan çıkarılıp bir yaşam iklimine dönüştürülmesi vizyonunu yansıtmaktadır.

Önerilerde öne çıkan “Kavramsal ve Metodolojik Dönüşüm” vurgusu, didaktik anlatımın yerini drama, bilim kurgu ve dijital araçlar gibi alternatif ve katılımcı yöntemlerin alması gerektiğini göstermektedir. Bu metodolojik değişim; “Kurumsal ve Müfredat Reformu” önerileriyle desteklenerek, barış eğitiminin sadece Sosyal Bilgiler dersine hapsedilmemesi, disiplinlerarası bir anlayışla tüm derslere ve materyallere (ders kitapları vb.) pozitif barış diliyle entegre edilmesi gerektiğini kanıtlamaktadır.

Eğitimin asıl yürütücüsü olan öğretmenlere yönelik “Mesleki Eğitim ve Destek Sistemleri” teması altındaki öneriler ise kritik bir önem taşımaktadır. Barış eğitimi dersinin öğretmen yetiştirme programlarında zorunlu hale getirilmesi ve aktif öğretmenlerin barışçıl sınıf yönetimi konusunda hizmet içi eğitimlerle güçlendirilmesi, pedagojik bariyerlerin aşılmasında anahtar rol oynamaktadır. Ayrıca, okulun duvarlarını aşan “Bağlamsal ve Paydaş İş Birliği” önerileri; okul, aile ve toplum arasındaki diyalogun güçlendirilerek barış kültürünün toplumsal tabana yayılması gerektiğini göstermektedir.

Literatürün sunduğu “Gelecek Araştırmalar ve Politika” odaklı vizyon, sınav sistemi ve militarist kültür gibi yapısal engellerin kaldırılmasına yönelik makro politikaların geliştirilmesini şart koşmaktadır. Uzun vadeli (boylamsal) etki analizlerine ve nitel derinleşmeye yapılan çağrı, Türkiye menşeli barış eğitimi çalışmalarının gelecekte daha kanıta dayalı, sistemik ve toplumsal dönüşümü tetikleyici bir nitelik kazanması gerektiğini ortaya koyan güçlü bir sonuç teşkil etmektedir.

İncelenen makalelerde kullanılan anahtar kelimelerin tematik dağılımı, Türkiye’deki barış eğitimi literatürünün kavramsal sınırlarını ve öncelikli

uygulama alanlarını bütüncül bir perspektifle ortaya koymaktadır. Mevcut eğilimler incelendiğinde, literatürün merkezinde beceri odaklı yaklaşım ile disiplinler uygulama alanlarının güçlü bir birliktelik sergilediği görülmektedir. Özellikle çatışma çözümü, uzlaşma ve iletişim gibi pratik becerilerin; Sosyal Bilgiler, Tarih ve yabancı dil öğretimi gibi belirli ders alanlarıyla güçlü bir bağ kurması, barış eğitiminin Türkiye'de soyut bir temenniden ziyade, müfredat içerisinde entegre edilmiş somut bir yetkinlik alanı olarak yapılandırıldığını göstermektedir.

Bununla birlikte, anahtar kelime havuzunda değerler ve öğretmen eğitimi temalarına yapılan vurgu, pedagojik sürecin teknik bir beceri aktarımının ötesinde, etik bir karakter inşası süreci olarak konumlandırıldığını kanıtlamaktadır. Bu kavramsal örüntü, uluslararası literatürde Anugrah vd. (2026) tarafından vurgulanan barış eğitiminin disiplinlerarası doğasıyla tam bir uyum sergilemektedir. Ayrıca, Saputra vd. (2025)'in dikkat çektiği “şiddeti önleme” motivasyonunun yerel literatürde; hem şiddet eğilimine yönelik psikolojik analizler hem de eleştirel pedagoji eksenli teorik tartışmalar üzerinden çok boyutlu bir akademik karşılık bulduğu anlaşılmaktadır.

Brantmeier vd. (2024) tarafından ortaya konan küresel eğilimlerle karşılaştırıldığında; Türkiye menşeli çalışmalarda “Çatışma Çözme”, “Demokrasi Eğitimi” ve “Çocuk Hakları” gibi kavramların yoğunluğu, yerel literatürün küresel ana akım tartışmalarıyla metodolojik bir paralellik içinde olduğunu göstermektedir. Ancak küresel literatürde son yıllarda ağırlık kazanan “Eleştirel Pedagoji” ve “Sosyal Adalet” gibi kavramların anahtar kelime havuzundaki görece sınırlı temsiliyeti, Türkiye’deki çalışmaların daha çok bireysel tutum ve algı dönüşümüne odaklanan bir çizgide ilerlediğine işaret etmektedir. Bu metodolojik tercih, Brantmeier vd. (2024)’ün küresel literatürün büyük bir bölümünün nitel veya teorik çalışmalardan oluştuğuna dair saptamasıyla uyumlu olarak; anahtar kelimelerdeki nitel araştırma vurgusuyla da pekişmektedir. Sonuç olarak, anahtar kelimelerin oluşturduğu kavramsal ağ, Türkiye’nin küresel barış eğitimi haritasındaki üretken konumunu metodolojik ve tematik olarak destekleyen güçlü bir bilimsel kimlik sergilemektedir.

Bu araştırmanın sonuçlarından hareketle, Türkiye’de barış eğitiminin kuramsal zenginliğini uygulama sahasına aktarmaya yönelik şu temel öneriler geliştirilmiştir:

Metodolojik Genişleme ve Kanıta Dayalı Politika: Türkiye’de barış eğitimi araştırmalarının nitel ağırlıklı yapısı, derinlemesine anlamlandırma açısından büyük bir avantaj sunsa da elde edilen kazanımların kitlesel etkisini ölçmek adına nicel ve karma yöntemli araştırmaların teşvik edilmesi gerekmektedir. Özellikle zihniyet dönüşümlerinin kalıcılığını test eden boylamsal çalışmalar, eğitim politikalarının bilimsel kanıtlara dayalı olarak güncellenmesine veri sağlayacaktır. Ayrıca örneklem odağının öğretmen adaylarından, karar verici bürokratlara ve toplumun farklı katmanlarına (yükseköğretim, sivil toplum vb.) kaydırılması literatürün temsil gücünü artıracaktır.

Müfredatta Pozitif Barış ve Eleştirel Dönüşüm: Ders kitaplarındaki yüzeysel ve sadece çatışma çözme odaklı içeriklerin yerine; toplumsal adaleti, yapısal şiddetle mücadele ve küresel vatandaşlığı merkeze alan eleştirel barış eğitimi perspektifi müfredatta hâkim kılınmalıdır. Barış, sadece Sosyal Bilgiler dersinin bir konusu değil;

sanat, edebiyat ve dijital teknolojilerle harmanlanmış disiplinlerarası bir yaşam becerisi olarak tüm sınıf kademelerine entegre edilmelidir.

Öğretmenlerin “Barış Elçisi” Olarak Güçlendirilmesi: Araştırmada barış eğitiminin temel aktörleri olarak öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının merkezi bir konumda olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda, eğitim fakültelerindeki öğretmen yetiştirme programlarının, barış eğitimi sadece kuramsal bir konu olarak değil; katılımcı yöntemler ve alternatif pedagojik araçlarla desteklenen uygulamalı bir süreç olarak ele alması önerilmektedir. Görevdeki öğretmenlerin ise, müfredattaki sınırlılıkları aşmalarını sağlayacak eleştirel pedagoji odaklı mesleki gelişim ağırları ile desteklenmesi sahadaki etkiyi artıracaktır.

Sistemsal Direnç Alanlarının Tasfiyesi ve Bütüncül Okul Yaklaşımı: Sınav odaklı eğitim sisteminin ve rekabetçi kültürün yarattığı başarı baskısı, barışçıl değerlerin içselleştirilmesini ikincilleştirmektedir. Bu bariyeri aşmak için okul iklimi; sadece akademik çıktılarla değil, akran arabuluculuğu, empati ve sosyal sorumluluk gibi barış odaklı göstergelerle değerlendirilmelidir. Barış eğitimi okulun dört duvarı arasından çıkarılarak; ailelerin ve yerel paydaşların aktif katılımıyla toplumsal bir mutabakat zemini olarak inşa edilmelidir.

Araştırma Etik Taahhüt Metni

Yazar, yapılan bu çalışmada bilimsel etik ve alıntı kurallarına uyulduğunu taahhüt etmiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmanın veri toplanması, sonuçların yorumlanması ve makalenin yorumlanması aşamasında herhangi bir çıkar çatışması yaşanmadığını yazarlar taahhüt etmiştir.

Kaynakça

- Akbana, Y. E., & Yavuz, A. (2022). Global issues in a series of EFL textbooks and implications for end-users to promote peace education through teaching English. *Journal of Peace Education*, 19(3), 373–396. <https://doi.org/10.1080/17400201.2022.2140403>
- Aktaş, Ö., & Safran, M. (2013). Evrensel bir değer olarak barış ve barış eğitiminin tarihçesi. *TSA / Journal of Turkish Special Education*, 17(2), 127–152. <https://izlik.org/JA78JF83JZ>
- Aktan Kerem, E., & Kamaraj, I. (2006). Erken çocukluk dönemi "barış" değerine evrensel bir bakış III. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 90–101.
- Anugrah, Anggraeni, L., Syaifullah, Rezky, M. I., & Adrian, K. (2026). Mapping global trends in peace education: a bibliometric analysis 2015–2024. *Journal of Peace Education*, 1–28. <https://doi.org/10.1080/17400201.2026.2641099>
- Apaydın, Ç., & Aksu, M. (2012). Opinions of teachers concerning peace education in school environment. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 13(3), 131–148.
- Arıkan, A. (2009). Environmental peace education in foreign language learners' English grammar lessons. *Journal of Peace Education*, 6(1), 87–99. <https://doi.org/10.1080/17400201.2009.10555555>

org/10.1080/17400200802655064

- Aydemir, M. (2018). Yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programının barış eğitimi açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi (UGEAD)*, 4(1), 52-73. <https://izlik.org/JA43MT83PT>
- Brantmeier, E. J., Keenan, K., Sims, Z., Grimes, J., & Grier, X. (2024). A historical content analysis study of the Journal of Peace Education from 2004 to 2023. *Journal of Peace Education*, 21(3), 263-284. <https://doi.org/10.1080/17400201.2024.2422765>
- Çalık, M., Ünal, S., Coştu, B., & Karataş, F. Ö. (2008). Trends in Turkish science education. *Essays in Education*, Special Edition, 23-45. <https://openriver.winona.edu/eie>
- Çapar, D. (2019). İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin 'Barış' Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 79-91. <https://izlik.org/JA59RH79EZ>
- Çengelci Köse, T., & Gürdoğan Bayır, Ö. (2016). Perception of peace in students' drawings. *Eurasian Journal of Educational Research*, (65), 181-198. <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2016.65.11>
- Demir, S. (2011). An overview of peace education in Turkey: Definitions, difficulties, and suggestions: A qualitative analysis. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 11(4), 1739-1745. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ962672.pdf>
- Deveci, H., Yılmaz, F., & Karadağ, R. (2008). Pre-service teachers' perceptions of peace education. *Eurasian Journal of Educational Research*, (30), 63-80.
- Diktaş, A., & Üztemur, S. S. (2016). Kritik öneme sahip bazı sosyal meselelerle ilgili ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin düşünceleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi (INESJOURNAL)*, 3(8), 79-104. <https://izlik.org/JA42UL33MR>
- Dinçer, F. (2012). Peacemaking skills: Anatolian Sufi verses and the peace education. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 35-50.
- Erden-Başaran, Ö., & Gürsel-Bilgin, G. (2023). University as a place for personal renaissance: Future-teachers' university experiences as agents for learning and teaching peace. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 12(2), 252-263. <https://doi.org/10.14686/buefad.1074688>
- Eren, C. D. (2016). Preservice teachers' perceptions of the relationship between science and peace. *Journal of Baltic Science Education*, 15(4), 464-478. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1426069.pdf>
- Erhan, G. (2020). Resimli çocuk kitaplarının barış eğitimi bileşenlerinden "kültürel farkındalık" bileşeni açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37(1), 24-46. <https://doi.org/10.32600/huefd.489191>
- Ersoy, A. F. (2013). Global citizenship education in social studies: Experiences of Turkish teachers and students in international conflict and war. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi (ENAD)*, 1(1), 1-24. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.1s1m>

- Göktaş, Y., Küçük, S., Aydemir, M., Telli, E., Arpacık, Ö., Yıldırım, G., & Reisoğlu, İ. (2012). Educational technology research trends in Turkey: A content analysis of the 2000-2009 decade. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 12(1), 191-196. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ978439.pdf>
- Güleç, Y. (2021). Pictorial and narrative representations of children's peace perceptions. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 10(2), 390-411. <https://doi.org/10.14686/buefad.816071>
- Gurdoğan-Bayır, O., & Bozkurt, M. (2018). War, Peace and Peace Education: Experiences and Perspectives of Pre-service Teachers. *International Journal of Progressive Education*, 14(1), 148-164. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2018.129.11>
- Gürsel-Bilgin, G. (2020). Freirean dialogue: An effective pedagogy for critical peace education. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 16(2), 139-149. <https://doi.org/10.17244/eku.801805>
- Gürsel-Bilgin, G., & Bengü, E. (2021). Overcoming the obstacles of peace education through wellbeing practices. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences (AUJES)*, 11(2), 80-92. <http://dx.doi.org/10.17984/adyuebd.1012782>
- Gürsel-Bilgin, G., Erden-Başaran, Ö., & Flinders, D. J. (2023). Turkish pre-service teachers' understandings of war, peace, and peace education. *International Journal of Educational Research*, 117, 102112. <https://doi.org/10.1016/j.ijedures.2022.102112>
- Gürsel-Bilgin, G., & Flinders, D. J. (2020). Anatomy of a peace educator: Her work and workplace. *Australian Journal of Teacher Education*, 45(10), 32-47. <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2020v45n10.3>
- Harris, I. M. (2004). Peace education theory. *Journal of Peace Education*, 1(1), 5-20.
- İmamoğlu, H. V., & Bayraktar, G. (2014). Türk ve Macar üniversite öğrencilerinin barış kavramına ilişkin algılarının karşılaştırılması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 11-26. <https://izlik.org/JA49CZ24TW>
- Kaçmaz, T. (2011). Perspectives of primary school peer mediators on their mediation practices. *Eurasian Journal of Educational Research*, (43), 125-142.
- Kamaraj, İ., & Kerem, E. A. (2006). Erken çocukluk dönemi 'barış' değerine evrensel bir bakış I. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 93-104.
- Karabağ, R. (2023). Savaş ve barış ahlâkı: Dinî metinler, uluslararası hukuk ve sivil toplum örgütleri zemininde bir yaklaşım. *Mütefekkir: Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 10(20), 483-513. <https://doi.org/10.30523/mutefekkir.1405315>
- Karaman Kepenekci, Y. (2005). A study of effectiveness of human rights education in Turkey. *Journal of Peace Education*, 2(1), 53-68. <https://doi.org/10.1080/1740020042000334091>
- Karaman-Kepenekci, Y. (2010). Üniversite öğrencilerinin ulusal ve uluslararası barışa ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 43(2), 27-49.
- Karakuş, M. (2025). Global Failure of Peace Education from International Relations Perspective. *Anadolu Strateji Dergisi*, 7(1), 191-214. <https://izlik.org/JA45RL98KD>

- Kayış, C., & Pamuk, A. (2022). History teachers' experiences on peace education. *Turkish History Education Journal*, 11(2), 174-194. <https://doi.org/10.17497/tuhed.1076040>
- Keskin, S. C., & Keskin, Y. (2009). Cumhuriyet dönemi ilkököl sosyal bilgiler ve onun kapsamına giren ders programlarında bir değer olarak "barış"ın yeri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 69-92.
- Kleinheksel, A. J., Rockich-Winston, N., Tawfik, H., & Wyatt, T. R. (2020). Demystifying content analysis. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 84(1), Article 7113. <https://doi.org/10.5688/ajpe7113>
- Köylü, M. (2006). Sosyal din eğitimi modeli: ABD ve Latin Amerika ülkeleri örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4(12), 109-128. <https://izlik.org/JA24RU58GN>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis : an expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications.
- Mirici, İ. H. (2008). Training EFL/ESL teachers for a peaceful Asia-Pacific region. *Asia Pacific Education Review*, 9(3), 344-354. <https://doi.org/10.1007/BF03026722>
- Navarro-Castro, L., & Nario-Galace, J. (2019). *Peace education: A pathway to a culture of peace* (3rd ed.). Center for Peace Education, Miriam College.
- Noddings, N. (2012). *Peace education: How we come to love and hate war*. Cambridge University Press.
- Öztaşkın, Ö. B. (2014). Barışa yönelik tutumlar ve günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 3(3), 4-17. <https://doi.org/10.19128/turje.181085>
- Özkul, A. E., Akıntuğ, Y., & Besim, S. (2016). The assessment of political social and psychological effects of wars on society with students' views 1974 sampling. *International Journal of Educational Sciences*, 15(1-2), 234-241.
- Öztürk, N. (2026). Silence as a necessary condition for ethical listening: Relational implications for peace and inclusive education. *Journal of Peace Education*. <https://doi.org/10.1080/17400201.2026.2651312>
- Raviv, A., Oppenheimer, L., & Bar-Tal, D. (1999). *How children understand war and peace: A call for international peace education*. Jossey-Bass.
- Sadri Damirchi, E., & Bilge, F. (2014). The effect of peace education program on the seven-grade student's conflict resolution and communication skills. *Education and Science*, 39(175), 309-318. <https://doi.org/10.15390/EB.2014.2983>
- Sağkal, A. S., & Türnüklü, A. (2017). Barış eğitimi programının lise öğrencilerinin öznel iyi oluş ve umut düzeyleri üzerindeki etkileri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(47), 69-85. <https://izlik.org/JA62XD93EE>
- Sağkal, A. S., Türnüklü, A., & Topçu Kabasakal, Z. (2015). Barışyapıcı öğrencilerin barışyapıcılık sürecine ilişkin algıları. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 14-26. <https://izlik.org/JA47HY95GU>

- Sağkal, A. S., Türnüklü, A., & Topçu Kabasakal, Z. (2016). Öğrenci-öğrenci anlaşmazlıklarının çözümünde barışyapıcılık yöntemi: Öğretmen perspektifleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (39), 33–49. <http://dx.doi.org/10.9779/PUJE752>
- Sağkal, A. S., Türnüklü, A., & Totan, T. (2012). Empathy for interpersonal peace: Effects of peace education on empathy skills. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 12(2), 1454–1460. <https://eric.ed.gov/?id=EJ987855>
- Sağkal, A. S., Türnüklü, A., & Totan, T. (2016). Peace education's effects on aggression: A mixed method study. *Eurasian Journal of Educational Research*, (64), 45–68. <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2016.64.3>
- Saputra, W. N. E., Rohmadheny, P. S., Hidayah, N., Handayani, T., Supriyanto, A., & Agungbudiprabowo, A. (2025). Mapping research on peace education: the bibliometric analysis for research agenda in the future. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 14(1), 61. <https://doi.org/10.11591/ijere.v14i1.29097>
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M., & DüNDAR, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 430–453. DOI: 10.15390/ES.2014.1290
- Sözbilir, M., Kutu, H., & Yaşar, M. D. (2012). Science education research in Turkey: A content analysis of selected features of papers published. J. Dillon & D. Jorde (Eds.), *The World of Science Education: Handbook of Research in Europe* içinde (ss. 341–374). Sense Publishers.
- Tarhan, M., & Altun, A. (2016). UNESCO ve barış eğitimi. *International Journal of Field Education*, 2(2), 58–71. <https://izlik.org/JA89HZ34AT>
- Tatlıhoğlu, K. (2019). Üniversite öğrencilerinin toplumsal barışa ilişkin algılarının tespit edilmesine yönelik bir çalışma: Bingöl Üniversitesi örneği. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 339–364. <https://izlik.org/JA68DF57LE>
- Toksöz, İ. (2024). A case for peace education through science fiction: migration. *Journal of Peace Education*, 21(2), 141–163. <https://doi.org/10.1080/17400201.2023.2272455>
- Topçu Kabasakal, Z., Sağkal, A. S., & Türnüklü, A. (2015). Effects of peace education program on the violence tendencies and social problem solving skills of students. *Education and Science*, 40(182), 43–62. DOI: 10.15390/EB.2015.4704
- Tuncel, G., & Balcı, A. (2016). Çokkültürlülük ve barış eğitimi için model geliştirme. *Kesit Akademi Dergisi*, 2(6), 41–60. <https://izlik.org/JA84MH48NJ>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yeşilçayır, C. (2018). Barış eğitiminin teorik zemininde felsefenin önemi. *Mavi Atlas*, 6(Özel Sayı), 13–28. <https://doi.org/10.18795/gumusmaviatlas.484833>
- Yeşilkayalı, E., & Yıldız Demirtaş, V. (2013). Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin tutumları ile ilköğretim öğrencilerinin hoşgörü eğilimleri arasındaki ilişki. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (36), 11–27. <https://izlik.org/JA77AM53EL>

Yılmaz, M. E. (2006). Barış sürecinde düşünsel dönüşüm ve barış eğitiminin rolü. *Journal of Social Sciences*, 3(1), 1-11. <https://izlik.org/JA56AF64ZW>

Extended Abstract

Introduction

Peace education is a multidimensional pedagogical approach aimed at reducing violence, fostering tolerance, and equipping individuals with conflict resolution skills. In an era where institutional and social violence increasingly impacts school climates and students' psychological well-being, peace education has evolved from a reactive intervention to a proactive and preventative strategy. In the Turkish educational context, this field has gained traction as a means to internalize values such as empathy, social justice, and non-violence. Despite the growing number of studies in Türkiye, there is a need for a systematic evaluation to map the methodological trends and conceptual boundaries of this scholarship. Therefore, this study aims to provide a panoramic overview of peace education research in Türkiye, examining its evolution, predominant themes, and how it positions itself within the global academic discourse.

Method

This study adopts a qualitative research paradigm and is designed as a descriptive content analysis. The research corpus consists of 48 peer-reviewed articles published by researchers based in Türkiye, retrieved from the Web of Science (WoS) and DergiPark databases. The selection criteria focused on studies directly addressing peace education within the Turkish context. The data were analyzed through a systematic classification process involving several variables: year of publication, research model, data collection instruments, participant profiles, sampling techniques, and data analysis methods. Furthermore, a thematic analysis was conducted on the keywords and findings to identify the conceptual "semantic network" of the literature. The results were also cross-referenced with global trends (e.g., Brantmeier et al., 2024) to highlight local specificities and international parallels.

Findings

The findings indicate that peace education research in Türkiye has witnessed a significant surge over the last two decades, aligning with global academic movements. Methodologically, literature is dominated by qualitative approaches, with content analysis and case studies being the most frequent designs.

The thematic analysis of keywords revealed two primary pillars of the Turkish scholarship: Skill Acquisition ($f=21$) and Disciplinary Integration ($f=21$). The Skill theme is characterized by a focus on conflict resolution, mediation, and communication, while the Disciplinary theme highlights how peace education is embedded within Social Studies, History, and Foreign Language (EFL) curricula. A significant finding of this study is that peace education in Türkiye is conceptualized not just as a pedagogical tool but as a comprehensive process of Character Building. The frequent use of keywords such as Tolerance, Empathy, and Respect suggests that the local literature views peace as a moral virtue to be cultivated within the individual.

In terms of suggestions provided by the examined studies, Contextual and Stakeholder Collaboration emerged as the leading category ($f=10$), followed by Programmatic and Application Development ($f=9$). This indicates a growing recognition among Turkish researchers that peace education cannot succeed through classroom instruction alone; it requires a holistic approach involving community and institutional synergy.

Conclusion, Discussion and Suggestions

This study concludes that Türkiye's peace education literature has reached a level of academic maturity characterized by a unique blend of practical skills, disciplinary integration, and moral education. The conceptual network identified in this research underscores Türkiye's productive role on the global peace education map. However, the study also reveals a need for more longitudinal and mixed-methods research to evaluate the long-term impact of peace education programs. Furthermore, future research should aim to bridge the gap between individual-centered psychological approaches and broader social justice-oriented critical pedagogies. This panoramic framework provides a concrete roadmap for scholars and policymakers to enhance the effectiveness and scope of peace education in Türkiye, ensuring it continues to evolve in harmony with both local needs and global standards.

The results demonstrate a strong synergy between skill-oriented approaches and disciplinary applications in the Turkish context. This suggests that peace education has moved beyond abstract ideals and has been structured as a concrete competency area within the national curriculum. The emphasis on Character Building aligns with the interdisciplinary nature of peace education highlighted by Anugrah et al. (2026), where ethical and humanistic virtues serve as the foundation for preventing violence.

When compared to the global trends reported by Brantmeier et al. (2024), Turkish peace education research shows a high degree of methodological parallelism, particularly in its preference for qualitative and theoretical inquiries. However, a notable divergence exists regarding conceptual focus. While global literature has increasingly shifted toward Critical Pedagogy and Social Justice to address systemic inequalities, these concepts remain relatively underrepresented in Turkish studies. The local focus remains primarily on individual attitude transformation and psychological well-being. This suggests that while the Turkish scholarship is methodologically robust, there is room for expansion into more critical and transformative socio-political frameworks.

Based on the synthesized findings of this study, the following strategic recommendations are proposed:

Holistic Integration: To ensure sustainability, peace education should move beyond isolated classroom activities toward a "whole-school approach" that synchronizes the efforts of teachers, school administrations, and families.

Expanding Curricular Boundaries: While current integration into Social Studies and History is strong, peace education should be extended to other disciplines (e.g., Sciences, Arts) and emphasize practical, skill-based applications over theoretical instruction.

Professional Development: Systematic training programs should be implemented to bolster teachers' self-efficacy and pedagogical content knowledge regarding peace-building practices.

Critical Paradigm Shift: Future research in Türkiye should increasingly incorporate critical pedagogy and social justice frameworks to address structural violence, moving beyond individual-centered attitude transformation.

Methodological Diversity: The field would benefit from longitudinal and mixed-methods research designs to empirically validate the long-term impacts of peace education programs.